

รายวิชา ประวัติศาสตร์

รหัสวิชา ส23104

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ผู้สอน

ครูจรงค์ษ์ แสนแอ่น

เรื่อง

การปฏิรูปการเมืองการปกครอง

พ.ศ. 2435

การปฏิรูปการเมืองการปกครอง
พ.ศ. 2435

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนสามารถอธิบายสาเหตุและผลของการปฏิรูปการเมืองการปกครอง พ.ศ. 2435 ได้อย่างถูกต้อง

จุดประสงค์การเรียนรู้

2. นักเรียนสามารถอธิบายลักษณะ
การปกครองส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค
และส่วนท้องถิ่น ในสมัยรัชกาลที่ 5
ได้อย่างถูกต้อง

จุดประสงค์การเรียนรู้

3. นักเรียนสามารถระบุบทบาทหน้าที่
ของหน่วยงานราชการส่วนกลาง
ภายหลังปฏิรูปการเมืองการปกครอง
พ.ศ. 2435 ได้อย่างถูกต้อง

จุดประสงค์การเรียนรู้

4. นักเรียนสามารถอธิบายความสำคัญของการปฏิรูปการเมืองการปกครองสมัยรัตนโกสินทร์ที่ส่งผลต่อพัฒนาการของไทยได้อย่างสมเหตุสมผล

สื่อวีดิทัศน์นี้ใช้เพื่อการศึกษาเท่านั้น

ขอขอบคุณสื่อวีดิทัศน์

เรื่อง วีดิทัศน์สารคดีเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ตอน การปฏิรูประเบียบบริหารราชการแผ่นดิน

เผยแพร่โดย : Pacific Inspiration Channel : PIC

เผยแพร่วันที่ : Oct 21, 2015

ที่มา : <https://www.youtube.com/watch?v=LJRK8dDxaMc>

คำถาม ?

1. Government Reform ในสมัยรัชกาลที่ 5 หมายถึงอะไร

➤ การปฏิรูประเบียบบริหารราชการแผ่นดิน

ทำให้เกิดการสร้างระบอบการปกครองตามแบบตะวันตก

คำถาม ?

2. เพราะเหตุใดพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงต้องทรงให้มีการปฏิรูประเบียบบริหารราชการแผ่นดิน

➤ ทรงเห็นว่าวิธีการปกครองของสยามที่มีอยู่นั้นล้าสมัย จำเป็นต้องเปลี่ยนโครงสร้างระบอบการปกครองใหม่ ให้ทัดเทียมกับนานาประเทศ

คำถาม ?

3. รัชกาลที่ 5 ทรงแต่งตั้งสภาที่ปรึกษาราชการแผ่นดิน หรือรัฐมนตรีสภา (Council of State) และสภาที่ปรึกษา ในพระองค์หรือองคมนตรีสภา (Privy council) ขึ้นเพื่อทำหน้าที่สำคัญอะไรบ้าง

➤ บทบาทหน้าที่ของสภาที่ปรึกษาราชการแผ่นดิน
คือ เป็นที่ปรึกษาในเรื่องต่าง ๆ ที่จะทำให้บ้านเมือง
มีความเจริญก้าวหน้า ส่วนบทบาทหน้าที่ของสภา
ที่ปรึกษาในพระองค์หรือองคมนตรีสภา คือ ทำหน้าที่
เช่นเดียวกับสภาที่ปรึกษาราชการแผ่นดินหรือรัฐมนตรีสภา
และคอยดูแลทุกข์สุขของราษฎร รวมทั้งหน้าที่อื่น ๆ
ตามแต่จะรับสั่ง

คำถาม ?

4. กระทรวงที่ตั้งขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5
มีทั้งหมดกี่กระทรวง อะไรบ้าง

➤ 12 กระทรวง **ได้แก่** กระทรวงมหาดไทย

กระทรวงวัง กระทรวงกลาโหม **กระทรวงนครบาล**

กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงพระคลังมหาสมบัติ

กระทรวงเกษตรพาณิชย์การ **กระทรวงยุติธรรม**

กระทรวงโยธาธิการ กระทรวงธรรมการ

กระทรวงมรุธาธิการ และกระทรวงยุทธานาธิการ

ร่วมกันอภิปราย

การปฏิรูปการเมืองการปกครอง
พ.ศ. 2435

ใบความรู้

เรื่อง การปฏิรูปการเมืองการปกครอง
ในสมัยรัชกาลที่ 5

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว(รัชกาลที่ 5)

ที่มา: <https://www.pinterest.co.uk/pin/368098969533648862/?lp=true>

คำถาม ?

1. ปัจจัยภายในปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลทำให้เกิด
การปฏิรูปการเมืองการปกครอง พ.ศ. 2435

➤ ปัจจัยภายในที่ส่งผลทำให้เกิด การปฏิรูปการเมือง การปกครอง พ.ศ. 2435 ได้แก่ รูปแบบการปกครองของ สยามมีความล้าสมัย อำนาจการปกครองบ้านเมืองตกอยู่กับ ชุมนางบางกลุ่ม การปฏิรูปโครงสร้างการปกครองใหม่ทำให้ สถาบันพระมหากษัตริย์มีพระราชอำนาจอย่างแท้จริง

อีกทั้ง การปกครองแบบเก่าไม่มีความเหมาะสมกับสภาพ
ทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น
สยามมีประชากรเพิ่มขึ้น คุณภาพชีวิตของประชาชนดีขึ้น
เพราะมีการยกเลิกระบบไพร่ทาส ประชาชนได้รับการศึกษา
มากขึ้น บ้านเมืองมีระบบการคมนาคมและการติดต่อสื่อสาร
ทันสมัย รูปแบบการปกครองแบบเดิมอาจส่งผลทำให้
ประเทศขาดเอกภาพและประสิทธิภาพในการบริหารราชการ
แผ่นดิน

คำถาม ?

2. ปัจจัยภายนอกปัจจัยใดบ้าง
ที่ส่งผลทำให้เกิดการปฏิรูปการเมืองการปกครอง
พ.ศ. 2435

➤ ปัจจัยภายนอกที่ส่งผลทำให้เกิดการปฏิรูป
การเมืองการปกครอง พ.ศ. 2435 ได้แก่ การคุกคาม
ของมหาอำนาจตะวันตก ส่งผลให้รัชกาลที่ 5
ทรงต้องการปรับปรุงพัฒนาประเทศในด้านการเมือง
เศรษฐกิจ และสังคมวัฒนธรรมให้เจริญก้าวหน้า
ตามแบบตะวันตก

คำถาม ?

3. การปฏิรูปการเมืองการปกครอง พ.ศ. 2435
ทำให้เกิดการแบ่งการปกครองบ้านเมือง
ออกเป็นส่วน ๆ ได้กี่ส่วน ประกอบด้วยอะไรบ้าง

สามารถแบ่งการปกครองบ้านเมืองได้ 3 ส่วน ได้แก่
การปกครองส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น

คำถาม ?

4. การปกครองส่วนกลางในสมัยรัชกาลที่ 5
มีลักษณะเป็นอย่างไร

➤ มีการแบ่งส่วนราชการออกเป็นกระทรวง มีเสนาบดี เป็นผู้ดูแลรับผิดชอบประจำกระทรวง แบ่งได้ 12 กระทรวง ได้แก่ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงวัง กระทรวงกลาโหม กระทรวงนครบาล กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงพระคลังมหาสมบัติ กระทรวงเกษตรพณิชยการ กระทรวงยุติธรรม กระทรวงโยธาธิการ กระทรวงธรรมการ กระทรวงมรุธาธิการ และกระทรวงยุทธานาธิการ

คำถาม ?

5. การปกครองส่วนภูมิภาคในสมัยรัชกาลที่ 5
มีลักษณะเป็นอย่างไร

➤ ยกเลิกการปกครองแบบหัวเมืองที่ใช้มาแต่เดิม
ซึ่งจัดหัวเมืองเป็นเมืองชั้นเอก ชั้นโท ชั้นตรี และชั้นจัตวา
เปลี่ยนมาเป็นการปกครองแบบเทศาภิบาล ซึ่งเป็น
การปกครองแบบรวมเมืองหลาย ๆ เมืองไว้เป็นมณฑล
มีข้าหลวงเทศาภิบาลเป็นผู้ปกครองมณฑล
ขึ้นตรงกับกระทรวงมหาดไทย

คำถาม ?

6. ข้อดีของการยกเลิกการปกครองแบบหัวเมือง (ระบบกินเมือง) แล้วเปลี่ยนเป็นการปกครองแบบเทศบาล เป็นอย่างไร

เกิดการรวมอำนาจการปกครองทั้งด้านการเมือง และเศรษฐกิจเข้าสู่ส่วนกลาง ทำให้การปกครองหัวเมืองมีประสิทธิภาพมากขึ้น

คำถาม ?

7. การปกครองท้องถิ่นในสมัยรัชกาลที่ 5
มีลักษณะเป็นอย่างไร

➤ การปกครองท้องถิ่นจัดเป็นหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ และเมืองให้ประชาชนในท้องถิ่นเป็นผู้เลือกผู้ใหญ่บ้าน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้เลือกกำนัน ส่วนนายอำเภอเลือก และแต่งตั้งโดยผู้ว่าราชการจังหวัด นอกจากนี้ยังมีการจัดตั้งสุขาภิบาลเพื่อวางรากฐานให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาความสะอาดของบ้านเมือง

คำถาม ?

8. จุดประสงค์การจัดตั้งสุขาภิบาล
คืออะไร และมีผลดีต่อบ้านเมืองอย่างไร

➤ สุขาภิบาลจัดตั้งขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่ในการดูแล
ด้านการอนามัยและความสะอาดของบ้านเมือง
และถนนหนทางให้กับประชาชน **สร้างผลดี**
ในการส่งเสริมให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วม
ในการปกครองและดูแลท้องถิ่นของตน

กิจกรรม

อยู่กระทรวงไหนนะ

บัตรคำ
ชื่อกระทรวง
สมัยรัชกาลที่ 5
จำนวน
12 กระทรวง

กระทรวงมหาดไทย

กระทรวงกลาโหม

กระทรวงการต่างประเทศ

กระทรวงวัง

กระทรวงเมือง (นครบาล)

กระทรวงเกษตรราธิการ

กระทรวงพระคลังมหาสมบัติ

กระทรวงยุติธรรม

กระทรวงธรรมการ

กระทรวงโยธาธิการ

กระทรวงยุทธานธิการ

กระทรวงมรุธาธิการ

บัตรข้อความที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของแต่ละกระทรวง จำนวน 12 บัตรข้อความ

มีอำนาจหน้าที่บังคับบัญชาหัวเมืองฝ่ายใต้ ตะวันออก ตะวันตก และประเทศราชมลายู ภายหลังเปลี่ยนเป็นดูแลกิจการทหารทั้งปวง

มีอำนาจหน้าที่บังคับบัญชาหัวเมืองฝ่ายเหนือ อีสาน และประเทศราชลาว ภายหลังเปลี่ยนเป็นดูแลการปกครองทั่วราชอาณาจักร

มีอำนาจหน้าที่ติดต่อกับต่างประเทศ

มีอำนาจหน้าที่ดูแลพระราชวังและกิจการเกี่ยวกับราชสำนักและพระราชพิธีต่าง ๆ

มีอำนาจหน้าที่ดูแลการเก็บภาษีอากร และรายรับรายจ่ายของแผ่นดิน

มีอำนาจหน้าที่ดูแลการเพาะปลูก การป่าไม้ การค้า และเหมืองแร่

มีอำนาจหน้าที่ดูแลกิจการตำรวจควบคุมบัญชีคน และดูแลเรื่องการราชทัณฑ์

มีอำนาจหน้าที่ดูแลศาลทั้งปวง

มีอำนาจหน้าที่ดูแลจัดการเกี่ยวกับทหารบกและทหารเรือ

มีอำนาจหน้าที่ดูแลเกี่ยวกับเรื่องศาสนา การศึกษา การพยาบาล

มีอำนาจหน้าที่ดูแลจัดการเกี่ยวกับการก่อสร้าง ทำถนน ขุดคลอง ตลอดจนการไปรษณีย์ โทรเลข และรถไฟ

มีอำนาจหน้าที่ดูแลเกี่ยวกับพระราชกำหนดกฎหมาย และหนังสือราชการ ภายหลังยุบไปรวมกับกระทรวงวัง

1. กระทรวงมหาดไทย
มีบทบาทหน้าที่สำคัญอย่างไร

อำนาจหน้าที่บังคับบัญชาหัวเมืองฝ่ายเหนือ
อีสาน และประเทศราชลาว ภายหลังเปลี่ยนเป็นดูแล
การปกครองทั่วราชอาณาจักร

2. กระทรวงกลาโหม มีบทบาทหน้าที่สำคัญอย่างไร

*มีอำนาจหน้าที่บังคับบัญชาหัวเมืองฝ่ายใต้
ตะวันออก ตะวันตก และประเทศราชมลายู
ภายหลังเปลี่ยนเป็นดูแลกิจการทหารทั้งปวง*

3. กระทรวงการต่างประเทศ
มีบทบาทหน้าที่สำคัญอย่างไร

มีอำนาจหน้าที่ติดต่อกับต่างประเทศ

4. กระทรวงนครบาล มีบทบาทหน้าที่สำคัญอย่างไร

มีอำนาจหน้าที่ดูแลกิจการตำรวจ
ควบคุมบัญชีคน และดูแลเรื่องการราชทัณฑ์

5. กระทรวงวัง มีบทบาทหน้าที่สำคัญอย่างไร

*มีอำนาจหน้าที่ดูแลพระราชวัง
และกิจการเกี่ยวกับราชสำนัก
และพระราชพิธีต่าง ๆ*

6. กระทรวงพระคลังมหาสมบัติ
มีบทบาทหน้าที่สำคัญอย่างไร

 มีอำนาจหน้าที่ดูแลการเก็บภาษีอากร
และรายรับรายจ่ายของแผ่นดิน

7. กระทรวงเกษตรพาณิชย์การ มีบทบาทหน้าที่สำคัญอย่างไร

มีอำนาจหน้าที่ดูแลการเพาะปลูก
การป่าไม้ การค้า และเหมืองแร่

8. กระทบวงยุติธรรม
มีบทบาทหน้าที่สำคัญอย่างไร

 มีอำนาจหน้าที่ดูแลศาลทั้งปวง

9. กระทบวงยุทธนาธิการ
มีบทบาทหน้าที่สำคัญอย่างไร

อำนาจหน้าที่ดูแลจัดการ
เกี่ยวกับทหารบกและทหารเรือ

10. กระทรวงธรรมการ
มีบทบาทหน้าที่สำคัญอย่างไร

มีอำนาจหน้าที่ดูแลเกี่ยวกับเรื่องศาสนา
การศึกษา การพยาบาล

11. กระทรวงโยธาธิการ มีบทบาทหน้าที่สำคัญอย่างไร

มีอำนาจหน้าที่ดูแลจัดการเกี่ยวกับ
การก่อสร้าง ทำถนน ขุดคลอง ตลอดจน
การไปรษณีย์ โทรเลข และรถไฟ

12. กระทรวงมุรธาธิการ
มีบทบาทหน้าที่สำคัญอย่างไร

*มีอำนาจหน้าที่ดูแลเกี่ยวกับ
พระราชกำหนด กฎหมาย และหนังสือราชการ
ภายหลังยุบไปรวมกับกระทรวงวัง*

13. การจัดตั้งกระทรวง 12 กระทรวง
สมัยรัชกาลที่ 5 ส่งผลต่อความมั่นคง
และความเจริญของบ้านเมืองอย่างไร

*ทำให้การบริหารราชการแผ่นดิน
ของสยามเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ*

สรุปบทเรียน

การปฏิรูปการเมืองการปกครอง
พ.ศ. 2435 ก่อให้เกิดผลดี
แก่บ้านเมืองอย่างไรบ้าง

การปฏิรูปการเมืองการปกครอง พ.ศ. 2435
เกิดการรวมอำนาจเข้าสู่ส่วนกลางอย่างแท้จริง
มีกระทรวงทำหน้าที่ดูแลบริหารกิจการด้านต่าง ๆ
ของประเทศ และรัฐสามารถควบคุมหัวเมืองต่าง ๆ ได้
อย่างทั่วถึง

สรุปบทเรียน

การปฏิรูปการเมืองการปกครองให้เข้ากับ
บริบทและสถานการณ์ของบ้านเมืองในแต่ละ
ยุคสมัยมีความสำคัญต่อความมั่นคงและ
ความเจริญของบ้านเมืองอย่างไร

การปฏิรูปการเมืองการปกครองให้เข้ากับบริบท
และสถานการณ์ของบ้านเมืองในแต่ละยุคสมัย
ส่งผลทำให้สามารถบริหารบ้านเมืองได้
อย่างเป็นระบบ ส่งเสริมสังคมให้มีความสุข

บทเรียนครั้งต่อไป

เรื่อง

การเปลี่ยนแปลง

ทางการเมืองการปกครอง

พ.ศ. 2475

สิ่งที่ต้องเตรียม

1. ภาพอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย

(ดาวโหลดบัตรคำได้ที่ www.dltv.ac.th ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 รายวิชาประวัติศาสตร์)

สิ่งที่ต้องเตรียม

2. หลักฐานที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัย
ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการปกครอง
พ.ศ. 2475 จำนวน 4 หลักฐาน

(ดาวโหลดบัตรข้อความได้ที่ www.dltv.ac.th ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 รายวิชาประวัติศาสตร์)

